

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך לה, תשמ"ד

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

תוספת מלים

(המשך)

מ כ ר ע — פריעה.

"במכרע רעמים ובהדרת הפלא הרן" (י"ל ביאלר,
אשדות ימים, ע' 178).

מ ל ה ל ה — מתעלל, עפ"י מתלהלה, משלי כו, יח.

"רמסי ודושי מלהלהין" (ר' שמואל בירבי הושענא, חי
בסוף המאה העשירית; "הארץ", 21/4/50).

מ ל ו ן — מקום.

"ולא דמות, ולא שיעור, ולא קצב, ולא זמן ולא מלון . . .
ויגבילוהו הזמנים והמלונים . . ." (שיר היחוד, ע'
אברהם ברלינר, כתבים נבחרים א', תש"ה, ע' 169).

פנראה, לפי השימוש הכללי של הפועל במשמע 'שהה', 'שכן', כמו תה' צא, א:
בצל שדי יתלונן.

מ ל ת ח — מלתחה.

— "אשר על המלתח" (יצחק גיא, "תלפיות", שנה ה', חוב'
ג-ד, תשי"ב, ע' 516).

במל"ב י. כב "אשר על המלתחה".

מַמְלָל — דיבור.

”מְשִׁיב לְכָל שׂוֹאֵל / לֹא יַעֲנֶה בְּקוֹל / עֵת מַמְלָלִי”
("סיני" לב, חוב' ג-ד, ע' קצג).

כנעני וא"ש מביאים ממלל במשמע הנ"ל משל גבירול.

מְנַהֵּמָה — נהימה.

”תַּאֲזִין מְנַהֶמֶת צְלָלִים מְרַפֶּרֶת” (י"ל ביאלר, אשדות
ימים, ע' 216).

מְנַחֵיָה — מערכת מונחים, "טרמינולוגיה".

”אלא שמוחו מלא אותה המונחייה
הפולמוסית-העיתונאית המפלגתית” (נ' סוקולוב,
במראות הקשת, תש"ך, ע' 410).

מְסַמְרָת — מסמר.

”רחוקה ותוך טיחי נטועה כמסמרת” (וידאל בנבנשתי,
חי במאה הט"ו; "הארץ", 2/5/52).

גזירה חוזרת מן הריבוי "מסמרות" ("וכמשמרות נטועים", קה' יב, יא).
כנעני וא"ש מביאים מסמרת במובן חדש לפי הקביעה שבמילון למונחי
הטכניקה של ועד הלשון: Niete, rivet בלעז.

מְסַרְקָת — מין ירק, chervil באנגלית.

”שאל מסרקת מאמך” (י' זילברשלג, תרגום 11 קומדיות
לאריסטופנס, ע' 31).

יש מסרקת במשמעות "מסרק" (י' בן-יהודה). הצמח נקרא "מסרק" ככמה
לעזים, וכן בא מסרק = Scandix ברשימת "צמחי ארץ-ישראל" של ועד
הלשון.

מַעַנַג — תענוג.

”גַּמַר הַכֹּל וְעָשָׂה / דּוֹדִים מְעַנֵּג בְּזֶה הַיּוֹם עָשָׂה” (ידיעות
המכוון לחקר השירה העברית ה', ע' נא).

המהדיר א"מ הברמן מעיר שם: מענג שם מחדש ועניינו תענוג; ואפשר
שצ"ל: דודים מְעַנֵּג, והכונה להקב"ה.
כנעני מביא ציטטות מאוחרות.

מ צ א — התפעל. ידע לכוון יפה את המקום.

החידוש הזה ב"שיח יצחק" לר' אליהו סלימן מני, ע' כ"ב. (לצערי. עוד לא
מצאתי את הספר הנ"ל).

א"ש מביא משל שלונסקי, וכנעני משל שרת.

מ ק ט ו ב — צרה, מל' קָטַב (דב' לב, כד).

”וְהַיּוֹם אֶזְעַק מִמִּקְטוֹב” (ר' יהודה בר' אבון פסי, "ספר
היובל לכבוד י"צ הרץ", ע' 21).

מ ק ק — נפעל, ע"ד השלמים, בלה, נשחת.

”אֵיכָה סִפְרִי בְּחִדְרֵי אֲחֵרָיו / עָמְדוּ וְלֹא מִן הַמִּקֵּץ
נִמְקְקוּ” (שלמה דאפיירה, דיואן, ח"א, ע' 12, ש' 50).

מ ק ר ח — כפור.

”יִשָּׂר שָׁם קָר, מִקְרַח וְרִיק” (א"צ הלוי, מהשירה האידית
באמריקה, ספר "הדואר", למלאות לו' 35 שנה, תשי"ז,
ע' 197).

כנעני אינו מציין את המקור.

מִקְרָן — קֶרֶן.

”שִׁיזְדָּהּ מִקְרָן צִוְאָרְן הַקְּשׁוֹת” (א”צ הלוי, ”הדואר”,
גיל’ ט”ז, כ”ד שבט תשי”ח).

כנעני מביאו במשמעויות אחרות.

מִקְרָע — קִרְיעָה.

”מִקְרָע לֵב וְלֹא בָּגֵד” (מרקוס, 95).
עפ”י ”קִרְעוּ לִבְבְּכֶם וְאֶל־בְּגֵדֵיכֶם” (יואל ב, יג).

כנעני אינו מביא את המקור.

מִרְךָ — פָּעַל, בֵּא מוֹרֵךְ בַּלְבּוֹ, נִכְנַע.

”מְרוּחַ וּמְרוֹק מְעַל” (קליה, ”תרביץ” יד, חוב’ א, ע’
61).

מִרְעֵל — כִּיסוּי.

”אֵל יִרְחֹץ אִישׁ בְּמַיִם צוֹאִים, וּמְעוּטִים מְדִי מְרַעֵיל אִישׁ”
”א”מ הברמן, עדה ועדות, ע’ 112).

א”מ הברמן מפרש: ”מים שזרימתם חליטה” (שם, 159). עפ”י ערוך השלם
רע”ד: וסגל מפרש: ”מלשון וְהִרְעֵלוֹת” (יש’ ג, יט); רעולות (משנה שבת ו, ו),
כלומר, פחות מפדי להעטיף ולכסות גופו של אדם” (”השלח” פרך כ”ו, ע’
499).

מִרְתָּחָה — מִשְׁבְּרֵי גֵלִים.

”וְעוֹד אֶהְבֶּה עֲזָה וּמְרִתָּחַת מְצוּלוֹת” (פיוטים עתיקים,
”סיני”, כרך נ’, חוב’ ו-ז, תשכ”ב, ע’ תיח).

כנעני מביאו במשמעויות אחרות.

מִשְׁמַח — שְׂמֵחָה, רַחֲמָנוּת.

”אֵיךְ לִי מַחֲמַד עֵינַי וּמִשְׂמַח נַפְשִׁי אֵלָא אַתְּהָ” (פְּסִיקְתָּא רַבְתֵּי ל’).

עֵינַי הַבְּרַמָּן, עֵינַיִם בְּמַגִּילוֹת מִדְּבַר יְהוּדָה, ”סִינֵי” כֶּרֶךְ לֵב, חוֹב ג-ג, תְּשִׁי”ג, ע’ קנ”ב. כְּנַעֲנֵי מִצַּטֵּט ’לע”ח’.

מִשְׁעָה — מִשְׁעֵי, נִיקְיוֹן.

”עַל מִשְׁעַת צַחֲוֹר נּוֹצוֹתֵינוּ” (י”ל בִּיאֵלֶר, אֲשֶׁדוֹת יָמִים, ע’ 221).

(הַמֶּשֶׁךְ יִבּוֹא)

מ א י ר ר ו ט נ ב ר ג

לְהוֹרְאוֹתֵיהֶם שֶׁל הַשֵּׁם ”בַּת” בַּכְּמָה מִקְרָאוֹת וּשְׁל הַשֵּׁם ”אִישׁוֹן”

הַשֵּׁם ”בַּת” מִצּוּי בַּכְּמָה מִקְרָאוֹת כְּנִסְמֶךְ לִפְנֵי סוּמֶךְ, שֶׁהוּא שֵׁם שֶׁל עַם אוֹ אֶרֶץ, כְּגוֹן בַּכְּתוּב ”שִׁישִׁי וּשְׂמַחֵי בַת אָדוֹם” (אֵיכָה ד, כֵּא). אוֹ שֶׁל עִיר, כְּגוֹן בַּכְּתוּב ”צַהֲלֵי קוֹלְךְ בַּת גְּלִים” (יִשׁ’ י, ל); וְכֵן הוּא מִצּוּי כְּנִסְמֶךְ לִפְנֵי סוּמֶךְ, שֶׁהוּא הַשֵּׁם עֵינַי, כְּגוֹן בַּכְּתוּב ”שְׁמַרְנֵי כְּאִישׁוֹן בַּת עֵינַי” — וְנִשְׁאַלְתָּ הַשְּׂאֵלָה: מֵהוּ הַדְּבַר, שְׁלוֹ נִתְכַּנְּנוּ מִנְּסַחֵי אוֹתָם הַמִּקְרָאוֹת בַּשֵּׁם בַּת, שֶׁהוֹרְאוֹתוֹ הַפְּשׁוּטָה הִיא: מִי שֶׁנּוֹלְדָה לְהוֹרֵיהָ כְּנִקְבָּה?